
Dochody i wydatki państwa

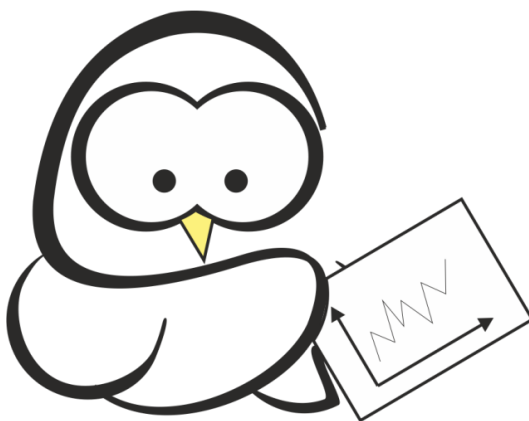

Wiedza o gospodarce

2013

KAPITAŁ LUDZKI
NARODOWA STRATEGIA SPÓJNOŚCI

Zachodniopomorska
Szkola Biznesu
w Szczecinie

UNIA EUROPEJSKA
EUROPEJSKI
FUNDUSZ SPOLECZNY

Dochody i wydatki państwa

Spis treści:

1. Wstęp.....	3
2. Budżet państwa.....	3
3. Dług publiczny	5
4. Wydatki sektora finansów publicznych.....	7
5. Podsumowanie.....	11
6. Literatura	11

Dochody i wydatki państwa

1. Wstęp

Państwo jest specyficznym uczestnikiem procesu gospodarowania. Już wiemy, jakie są jego funkcje i podstawowe zadania. Jak każda jednostka gospodarująca, państwo funkcjonuje w warunkach ograniczoności zasobów i musi podejmować decyzje związane z ich wykorzystaniem. Jedną z ekonomicznych funkcji państwa jest funkcja fiskalna, której głównym elementem jest system podatkowy, stanowiący główne źródło dochodów władz gospodarczych. Państwo, realizując swoją politykę, podejmuje z kolei decyzje związane z wydatkami.

W tej kompetencji poznacie podstawowe zasady funkcjonowania państwa z punktu widzenia źródeł jego dochodu i głównych kierunków wykorzystania posiadanych środków. Dowiedziecie się, co to jest budżet państwa, w jaki sposób powstaje i jakie są jego elementy składowe, ze szczególnym uwzględnieniem struktury dochodów i wydatków.

Ponadto w tej części materiału dowiedziecie się, jak może kształtować się wzajemna relacja między dochodami i wydatkami państwa i jakie może to mieć konsekwencje dla całej gospodarki w krótkim i dłuższym horyzoncie czasowym.

2. Budżet państwa

często nazywany jest planem finansowym państwa. Jest to roczny plan dochodów i wydatków instytucji szczebla centralnego (tzn. instytucji rządowych), stanowi najważniejszą część dochodów i wydatków sektora finansów publicznych.

Sektor finansów publicznych to zbiór państwowych i samorządowych osób prawnych oraz jednostek organizacyjnych nieposiadających osobowości prawnej, finansowanych głównie lub wyłącznie z budżetu państwa lub jednostek samorządu terytorialnego, wykonujących zadania na zasadach niekomercyjnych.

Według ustawy o finansach publicznych, budżet stanowi roczny plan dochodów i wydatków oraz przychodów i rozchodów organów władzy państwowej, organów kontroli i ochrony prawa, sądów i trybunałów oraz administracji rządowej. Budżet uchwalany jest w formie ustawy na okres roku kalendarzowego, zwanego rokiem budżetowym. **Ustawa Budżetowa** uchwalana jest przez parlament.

Budżet państwa składa się z:

- założeń makroekonomicznych, stanowiących podstawę do prognozowania dochodów i wydatków;
- dochodów budżetu państwa, a więc prognozowanych wpływów;
- wydatków budżetu państwa; przewidywanego wyniku budżetu;
- sposobów sfinansowania deficytu budżetu lub rozdysponowania nadwyżki budżetowej.

Dochody sektora finansów publicznych to wszelkie dochody uzyskiwane przez podmioty należące do sektora finansów publicznych, z wyłączeniem operacji wewnątrz tego sektora (dochody jednego podmiotu uzyskane od drugiego). Jest to całość dochodów uzyskiwanych przez państwo, umożliwiających sfinansowanie wydatków sektora finansów publicznych.

Dochody i wydatki państwa

Dochody sektora finansów publicznych dzieli się zazwyczaj na następujące główne kategorie:

- dochody z podatków bezpośrednich: podatku dochodowego od osób fizycznych (PIT), podatku dochodowego od przedsiębiorstw (CIT);
- dochody z podatków pośrednich:
- podatku od towarów i usług (VAT), podatku akcyzowego, innych podatków pośrednich (np. od gier losowych, nieruchomości itp.);
- dochody z opłat celnych; inne dochody:
- wpłaty z zysku banku centralnego, dochody jednostek budżetowych (np. opłaty administracyjne), dywidenda z przedsiębiorstw państwowych, dochody kapitałowe, różne transfery (np. wpłaty z budżetu Unii Europejskiej);
- składki na ubezpieczenie społeczne.

Wydatki sektora finansów publicznych stanowią wszelkie wydatki, których dokonują podmioty należące do sektora finansów publicznych, z wyłączeniem operacji dokonywanych wewnątrz tego sektora (wydatki jednego podmiotu na rzecz drugiego). Wydatki sektora finansów publicznych oznaczają całość wydatków ponoszonych przez państwo w celu realizacji funkcji państwa w gospodarce.

Wydatki sektora finansów publicznych dzieli się zazwyczaj na następujące kategorie:

- wydatki na płace, związane z zatrudnianiem pracowników podmiotów, należących do sektora finansów publicznych,
- wydatki na towary i usługi, związane z dokonywaniem wszelkich zakupów i usług potrzebnych do realizacji zadań państwa,
- obsługa zadłużenia, obejmująca płatności odsetek od długu publicznego oraz spłaty zadłużenia,
- transfery do gospodarstw domowych, obejmujące wszelkie płatności przekazywane osobom fizycznym w ramach systemu zabezpieczenia społecznego (renty, emerytury i inne świadczenia społeczne),
- dotacje i subwencje, obejmujące wszelkie płatności do innych podmiotów (głównie przedsiębiorstw), związane z prowadzoną polityką gospodarczą,
- wydatki majątkowe, obejmujące głównie inwestycje dokonywane przez państwo.

Budżet państwa bardzo silnie wpływa na całą gospodarkę i funkcjonowanie poszczególnych jej elementów, dlatego można wyróżnić kilka istotnych funkcji budżetu. Oto one:

- **redystrybucyjna (rozdzielcza)**, polegająca na gromadzeniu zasobów pieniężnych, jak również podziale zgromadzonych dochodów na rzecz podmiotów, które nie mogą samodzielnie finansować swojej działalności, bo nie osiągają własnych dochodów w ogóle lub osiągane przez nie dochody nie pokrywają ich potrzeb;
- **alokacyjna**, wynikająca z faktu, że budżet uczestniczy w rozmieszczeniu części zasobów w gospodarce;
- **stymulacyjna (bodźcowa)**, polegająca na wykorzystaniu budżetu do oddziaływania na procesy gospodarcze zarówno w skali mikro-, jak i makroekonomicznej. Wzrost wydatków budżetowych zwiększa zwykle popyt, co skłania przedsiębiorstwa do zwiększania rozmiarów działalności;
- **stabilizacyjna (wyrównawcza)**, polegająca na odpowiednim kształtowaniu dochodów i wydatków budżetowych, w celu osiągnięcia systematycznego rozwoju gospodarki, przeciwdziałaniu recesji;

Dochody i wydatki państwa

- **fiskalna (skarbową)**, realizowana poprzez pobór podatków, czyli przejmowanie części dochodów od podmiotów, osiągających te dochody, w celu realizacji zadań państwa;
- **kontrolna (ewidencyjno-kontrolna)**, wynikająca z faktu, iż uzyskiwane dochody budżetowe informują o przebiegu procesów gospodarczych, ich skali rzeczowej i wartości (na przykład podatek od towarów i usług informuje o wzroście lub spadku przychodów ze sprzedaży).

W wyniku realizacji ustawy budżetowej dochody (**D**) i wydatki (**W**) podlegają różnym relacjom, które można przedstawić następująco:

D=W - tzw. równowaga budżetowa,

D>W - tzw. nadwyżka budżetowa,

D<W - tzw. deficyt budżetowy.

Bardziej generalnie należałoby mówić o wyniku budżetu. Jeśli wydatki są wyższe od dochodów, mamy do czynienia z **deficytem budżetowym**, natomiast jeśli dochody są wyższe niż wydatki – z **nadwyżką**. Najczęściej mamy do czynienia z deficytem budżetowym. Różnicę między dochodami a wydatkami budżetowymi, w przypadku deficytu, często nazywa się „dziurą budżetową”.

Deficyt budżetowy może być finansowany za pomocą następujących instrumentów:

- pożyczki krajowej, finansowanej poprzez emisję obligacji i bonów skarbowych Skarbu Państwa,
- pożyczki z zagranicy,
- emisji pieniądza,
- podnoszenia podatków (zwiększanie dochodów budżetu),
- redukcji (cięcia) wydatków budżetowych.

(Barbara Stańdo, Barbara Wierzbowska, „*Bądź przedsiębiorczy*”, Copyright by Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne Sp. z o.o., Warszawa - Łódź 2005 r., str. 183, 185.)

3. Dług publiczny

To zadłużenie instytucji państwowych w stosunku do inwestorów, którzy pożyczili w przeszłości pieniądze na sfinansowanie deficytu budżetowego. Inwestorami mogą być niemal wszyscy: gospodarstwa domowe, banki komercyjne oraz fundusze inwestycyjne krajowe i zagraniczne. W przypadku, gdy dług jest zaciągnięty u podmiotów zagranicznych, stanowi część długu zagranicznego.

Dochody i wydatki państwa

Całość dochodów budżetu państwa obejmuje następujące elementy¹:

Dochody Bezzwrotne np.:

- podatki,
- akcyza,
- cło,
- opłaty,
- czynsze.

Dochody Zwrotne np.:

- kredyty,
- pożyczki,
- weksle,
- obligacje.

Dochody budżetowe - wpływy (dochody zwrotne):

- kredyty,
- pożyczki,
- weksle,
- obligacje.

Dochody - daniny (bez świadczenia zamiennego):

- podatek,
- akcyza,
- cło.

Dochody z majątku (zaangażowanie majątku w procesy gospodarcze):

- czynsze,
- dzierżawa,
- najem,
- dywidendy.

Dochody inne:

- opłaty,
- ubezpieczenia społeczne i zdrowotne,
- fundusze”.

Dochody publiczne można również klasyfikować według następujących kryteriów

---

¹(Barbara Stańdo, Barbara Wierzbowska, „Bądź przedsiębiorczy”, Copyright by Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne Sp. z o.o., Warszawa – Łódź 2005 r., str. 176)

Dochody i wydatki państwa

Kryterium	Podział dochodów	Przykład dochodu
Źródło	podatkowe	podatki państwowe, podatki samorządowe
	nieopodatkowane	dochody z majątku np. najmu, dzierżawy, sprzedaży: dochody z tytułu prowadzonej działalności gospodarczej, wpływy z zysku NBP
Kryterium prawne	przymusowe	podatki i opłaty, kary pieniężne
	dobrowolne	spadki, darowizny na rzecz podmiotów publicznych
Miejsce powstania	krajowe	podatki, cła
	zagraniczne	darowizny
Szczelbel gromadzenia podatków	państwowe	podatek od towarów i usług, dochody z majątku państwa
	samorządowe	dochody z majątku samorządowego, podatki lokalne
Odpłatność	odpłatne	opłaty publiczne
	nieodpłatne	podatki, cła, obowiązkowe wpłaty do budżetu

Źródło: www.soul.pl/e4u.php/1,ModPulls/Download/6/87/2685 za 1. Federacja Bibliotek cyfrowych, 2. S. Kańduła, Kijek, *Wybrane zagadnienia finansów publicznych, wybrane zagadnienia*, op. cit., s. 21-22. 3. <http://www.elstudento.org>

4. Wydatki sektora finansów publicznych

Stanowią wszelkie wydatki, których dokonują podmioty należące do sektora finansów publicznych, z wyłączeniem operacji dokonywanych wewnątrz tego sektora (wydatki jednego podmiotu na rzecz drugiego). Wydatki sektora finansów publicznych oznaczają całość wydatków ponoszonych przez państwo w celu realizacji funkcji państwa w gospodarce.

Wydatki sektora finansów publicznych dzieli się wg różnych kategorii. **Zazwyczaj są one następujące:**

- **wydatki na płace** - są to wydatki podmiotów należących do sektora finansów publicznych związane z zatrudnieniem przez nich pracowników;
- **wydatki na towary i usługi** – są to wszelkie zakupy towarów i usług potrzebnych do realizacji zadań państwa;
- **obsługa zadłużenia** – są to płatności odsetek od długu publicznego oraz spłata zadłużenia;
- **transfery do gospodarstw domowych** – są to wszelkie płatności przekazywane osobom fizycznym w ramach systemu zabezpieczenia społecznego (renty, emerytury, inne świadczenia społeczne);
- **dotacje i subwencje** – są to wszelkie płatności do innych podmiotów (głównie przedsiębiorstw) związane z prowadzoną polityką gospodarczą;
- **wydatki majątkowe** - są to głównie inwestycje dokonywane przez państwo. (nbportal.pl)

Dochody i wydatki państwa

Według *Ustawy o finansach publicznych* **wydatki publiczne** dzielone są na 3 kategorie:

- wydatki bieżące,
- wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa,
- wydatki majątkowe.

Wydatki bieżące obejmują:

- subwencje ogólne dla jednostek samorządu terytorialnego,
- dotacje (przedmiotowe, podmiotowe, celowe),
- wynagrodzenia i uposażenia oraz składki od nich naliczane,
- inne świadczenia niż wynagrodzenia na rzecz osób fizycznych,
- zakupy towarów i usług,
- inne wydatki związane z funkcjonowaniem jednostek budżetowych lub realizacją ich statutowych zadań.

Wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa obejmują:

- wydatki z tytułu oprocentowania i dyskonta od skarbowych papierów wartościowych,
- oprocentowanie kredytów i pożyczek,
- wypłaty związane z udzielonymi przez Skarb Państwa poręczeniami i gwarancjami.

Wydatki majątkowe² obejmują:

- wydatki na zakup i objęcie akcji oraz wniesienie wkładów do spółek prawa handlowego,
- wydatki inwestycyjne,
- dotacje celowe na finansowanie lub dofinansowanie kosztów realizacji inwestycji.

Formy prawne wydatków publicznych³:

- zakupy towarów i usług ze strony jednostek sektora finansów publicznych,
- wydatki z tytułu wynagrodzenia i uposażenia oraz składki od nich naliczane,
- wypłaty na rzecz osób fizycznych, będące świadczeniami innymi niż wynagrodzenia za pracę,
- wydatki z tytułu zwrotu pożyczek i kredytów oraz wydatki związane z obsługą długu publicznego, dotacje i subwencje.

Poniżej przedstawiono strukturę oraz wysokość budżetu państwa dla Polski na rok 2012. Na konkretnym przykładzie można prześledzić, jakie kategorie składają się na dochody i wydatki budżetowe.

Wśród **dochodów** budżetowych największą kategorię stanowią **podatki pośrednie**. To blisko 67% procent wszystkich dochodów w budżecie na 2012 rok.

Wśród **wydatków** z kolei największą pozycję stanowią **dotacje i subwencje**. Ich udział w wydatkach ogółem w 2012 roku wyniósł blisko 48%.

---

^{2,3} Źródło: Dane Ministerstwa Finansów. (<http://encyklopedia.pwn.pl>)

Dochody i wydatki państwa

Budżet państwa w Polsce na rok 2012 (mld PLN)			
Dochody budżetu		Wydatki budżetu	
Podatki pośrednie	196,118	Dotacje i subwencje	156,466
Podatek dochodowy CIT	26,635	Świadczenia na rzecz osób fizycznych	23,334
Podatek dochodowy PIT	40,250	Wydatki bieżące jednostek budżetowych	61,211
Pozostałe podatki	1,800	Wydatki majątkowe	14,871
Dochody niepodatkowe	27,125	Wydatki na obsługę długu Skarbu Państwa	42,996
Środki z UE i innych źródeł	1,838	Środki własne UE	16,146
		Współfinansowanie projektów z udziałem środków UE	13,741
Razem dochody	293,766	Razem wydatki	328,765
Wynik budżetu (deficyt): -34,99			

Źródło: opracowanie własne na podstawie Ustawy budżetowej na 2012 rok (Ministerstwo Finansów).

Budżet państwa pełni rolę planu rzeczowo-finansowego. Określa bowiem, z jakich źródeł i w jakich rozmiarach należy czerpać dochody oraz wskazuje na rodzaje wydatków publicznych i ich wysokość w danym roku budżetowym. Budżet państwa jest więc aktem polityki społeczno-gospodarczej i finansowej państwa. Przygotowanie budżetu państwa opiera się na założeniach polityki społecznej i gospodarczej oraz założeniach makroekonomicznych (prof. Cezary Kosikowski).

W kompetencji składowej, dotyczącej udziału państwa w gospodarce, była już mowa o tym, jakie funkcje pełnią władze gospodarcze w procesie gospodarowania. Funkcje te, jak również cele i zadania polityki gospodarczej państwa są ściśle skorelowane z budżetem, który stanowi o możliwościach pozyskiwania przez państwo środków, jak również o kierunkach ich wykorzystania.

Głównymi **celami polityki gospodarczej państwa są**: wzrost gospodarczy, pełne zatrudnienie, stabilne ceny oraz redystrybucja dochodów. W zależności od przyjętego modelu gospodarki, cele mogą mieć różne priorytety.

Modelem gospodarki obowiązującym w Polsce jest **model społecznej gospodarki rynkowej**. W tym modelu priorytetowo traktowane są takie cele, jak wzrost gospodarczy i pełne zatrudnienie.

Spółeczna gospodarka rynkowa jest ustrojem, w którym przez aktywizację zawodową i gospodarczą społeczeństwa zapewnia się wzrost gospodarczy, rozwój społeczny i zabezpieczenia socjalne. Prawidłowe rozwiązanie zagadnień społecznych i socjalnych, zintegrowane z całością procesów gospodarczych w kraju, pobudza gospodarkę do szybkiego wzrostu, a kraj - do rozwoju społecznego.

Dochody i wydatki państwa

Racjonalna polityka gospodarcza państwa przekłada wzrost gospodarczy na wzrost ogólnego dobrobytu i jakości życia społeczeństwa. W XXI wieku jest to regulowana przez państwo, zrównoważona i ekologiczna gospodarka rynkowa, służąca trwałemu rozwojowi całego społeczeństwa. Obywatel, który nie może pracować, ma zapewnione warunki minimum egzystencji i bezpieczeństwo socjalne ze środków publicznych. System socjalny zapobiega marginalizacji i wykluczeniu społecznemu. Zabezpieczenia te są na tyle wszechstronne i skuteczne, że potocznie mówi się o ustroju bezpieczeństwa socjalnego. Państwo wspiera również rozwój rodziny i budownictwo mieszkaniowe, zapewnia publiczną opiekę, służbę zdrowia, oświatę, wykształcenie oraz rozwój nauki i kultury.

Spółeczna gospodarka rynkowa nie jest modelem państwa opiekuńczego, z jego powszechnymi słabościami. Władze są zobowiązane do realizacji stałego wzrostu gospodarczego i możliwie pełnego zatrudnienia. Państwo daje społeczeństwu poczucie obywatelstwa, osobistego bezpieczeństwa, realnej wolności oraz równości praw i szans.

Gospodarka rynkowa (market economy) - jest to określony system ekonomiczny, w którym zarówno sposób produkcji, jak i rozdzielania zasobów - uwarunkowane są przez rynek. Z kolei wszystkie ceny rynkowe o charakterze pieniężnym kształtują się odpowiednio do poziomu popytu i podaży. W gospodarce rynkowej praktycznie wszystkie zasoby stanowią własność prywatną. Najważniejszą, obowiązującą w związku z tym zasadą jest prawo własności.

Państwo opiekuńcze ma dbać o obywateli i rozwiązywać ich problemy za pomocą wsparcia socjalnego. Celem państwa opiekuńczego jest zapewnienie bezpieczeństwa ludziom i obywatelom. Ma dbać o obywateli tak, aby starość i choroby nie skazywały ich na społeczną izolację.

W państwie opiekuńczym powszechny jest dostęp do szkolnictwa oraz służby zdrowia. Państwo opiekuńcze zapewnia zasiłki, zapomogi i wspiera najuboższych. Środki na tego typu cele państwo uzyskuje z podatków, które są dosyć wysokie. W gospodarce państwo opiekuńcze zdobywa środki z cła, kontyngentów i embarga importowanych towarów.

Model gospodarki obowiązujący w danym kraju determinuje rolę państwa w gospodarce, a co za tym idzie - jego zaangażowanie w dokonywanie wydatków. Te z kolei są finansowane z dochodów, uzyskiwanych przez władze gospodarcze. Funkcje, jakie ma państwo do spełnienia w gospodarce, będą wpływały na wielkość wydatków.

Wysokość dochodów i wydatków państwa są ze sobą trwale skorelowane. Podstawową koniecznością finansowania wysokich wydatków państwa są odpowiednio wysokie dochody. W ujęciu makroekonomicznym można mówić o tzw. stopniu fiskalizmu państwa. Może on być mierzony jako udział dochodów sektora finansów publicznych do Produktu Krajowego Brutto i odzwierciedlać w ten sposób przybliżoną wysokość przeciętnej faktycznej stopy opodatkowania, obowiązującej w danej gospodarce. Im ten udział wyższy, tym większy stopień fiskalizmu państwa i - co za tym idzie - większe możliwości dokonywania wydatków przez władze gospodarcze.

Częstym zjawiskiem we współczesnych gospodarkach jest deficyt budżetowy. Na władzach gospodarczych spoczywa odpowiedzialność za stan finansów państwa, a ona oznacza konieczność racjonalnego gospodarowania posiadanymi środkami.

Budżet państwa należy traktować również w kategoriach instrumentu kontroli dochodów i wydatków publicznych. Organy rządowe są zobligowane do tego, aby przestrzegać

Dochody i wydatki państwa

dyscypliny budżetowej i dbać o wykonanie budżetu, które będzie zgodne z założeniami ustawy budżetowej. Organy państwowe ponoszą konstytucyjną odpowiedzialność za wywiązywanie się z obowiązków budżetowych.

W toku historycznego rozwoju budżetu państwa wykształciły się zasady jego tworzenia, wykonywania i kontroli. Określa się je mianem zasad budżetowych. Zalicza się do nich zasady:

- **jedności formalnej** (powinien być zawarty w jednym dokumencie – ustawie budżetowej);
- **jedności materialnej** (zakaz tworzenia funduszy celowych w ramach budżetu państwa i poza nim, chociaż z dopuszczalnymi wyjątkami);
- **powszechności** (powinien obejmować wszystkie dochody i wydatki publiczne);
- **roczności** (jako plan roczny);
- **szczegółowości** (budżet powinien być opracowany w odpowiednim stopniu szczegółowości);
- **równowagi** (w sensie matematycznym lub ze wskazaniem źródła pokrycia deficytu państwa bądź wykorzystania nadwyżki budżetowej);
- **uprzedniości** (powinien być uchwalony przed rozpoczęciem roku budżetowego);
- **jawności** (powinien być jawny oraz czytelny pod względem merytorycznym). (prof. Cezary Kosikowski)

5. Podsumowanie

W podsumowaniu tej części materiału, dotyczącej kompetencji „wiedza o gospodarce”, należy podkreślić znaczenie, jakie dla gospodarki ma budżet państwa. Jak już wiadomo, jest on rocznym planem dochodów i wydatków organów władzy państwowej. Dokument uchwalany w postaci ustawy, stanowi o możliwościach władz gospodarczych w kreowaniu rzeczywistości gospodarczej, podejmowaniu decyzji o zakupach i inwestycjach, wspieraniu podmiotów uczestniczących w życiu gospodarczym itp. Państwo jako podmiot gospodarujący, staje w obliczu rzadkości zasobów i jest zobligowane do racjonalnego gospodarowania tymi zasobami. Budżet państwa stanowi plan, w jaki sposób państwo będzie gromadziło swoje dochody i w jaki sposób te dochody zostaną rozdysponowane.

6. Literatura

1. Mielczarczyk Zofia, *Finanse*, Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne, Sp. Akcyjna, Warszawa 2007.
2. Merta Tomasz, Pacewicz Alicja, *Z ekonomią na ty; Państwo w gospodarce*, Centrum Edukacji Obywatelskiej, Warszawa 2005.
3. Stańdo Barbara, Wierzbowska Barbara, *Bądź przedsiębiorczy*, Copyright by Wydawnictwo Szkolne i Pedagogiczne Sp. z o.o., PWN, Warszawa – Łódź 2005.